

STORTINGET

Representantforslag 42 S

(2018–2019)

fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Kari Elisabeth Kaski og Petter Eide

Dokument 8:42 S (2018–2019)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Kari Elisabeth Kaski og Petter Eide om en ny og tydelig politikk overfor Saudi- Arabia

---

Til Stortinget

Bakgrunn

Saudi-Arabia viser en grunnleggende mangel på respekt for menneskerettighetene. Etter at kronprins Mohammed bin Salman kom til makten i juni 2017, har han forsøkt å framstå som en som vil reformere og modernisere Saudi-Arabia. Samtidig har forfølgelser, arrestasjoner og brudd på grunnleggende rettigheter økt under hans styre og blitt intensivert i løpet av våren 2018. Landet er preget av et styre med stadig flere brudd på sivile og politiske rettigheter, et politisk kontrollert rettsapparat, bruk av tortur, forsvinninger og dødsstraff, og systematisk kjønnsbasert og trosbasert diskriminering. I tillegg har Saudi-Arabia, i likhet med alle de andre landene som deltar i koalisjonen som intervenserer i Jemen, gjort seg skyldig i en rekke brudd på humanitæretten og potensielle krigsforbrytelser. Forslagsstillerne mener det er på tide at Norge fører en ny, tydelig linje overfor Saudi-Arabia som signaliserer at dette ikke er akseptabel politikk, og legger makt bak kravene ved å endre politikk på flere områder.

Drapet på den saudiarabiske journalisten Jamal Khashoggi i Istanbul 2. oktober 2018 kan framstå som så grotesk og spesielt at en kan ledes til å tenke at det står i en særklasse, men saken er dessverre på ingen måte et enestående eksempel på politikken ført av det saudiske

regimet. Akkurat nå står seks mennesker i fare for å bli dømt til døden som terrorister utelukkende for å ha brukt sin ytringsfrihet. En av dem er den religiøse lederen Sheikh Salman al-Awda, som har gjort seg «skyldig» i å ha latt være å etterkomme et krav fra myndighetene om å skrive en støtteerklæring til regimet på Twitter. I tillegg står 11 sjiamuslimere i umiddelbar fare for å bli henrettet etter en masserettsprosess i strid med alle rettsprinsipper.

Det saudiske regimet har tidligere vist at det responderer på internasjonalt press. Bloggeren Raif Badawi ble dømt til ti års fengsel og 1 000 piskeslag. Etter at han mottok 50 piskeslag, startet en omfattende internasjonal bølge av protester. Siden har han ikke mottatt flere piskeslag. Det betyr noe at andre land fordømmer og tar til motmæle mot politikken som føres. Khashoggi-drapet har ført til at saudiske menneskerettsaktivister og opposisjonelle føler seg utrygge over hele verden. Forslagsstillerne mener at Norge har et ansvar for å si tydelig ifra mot forfølgelse. Norge har fordømt drapet på Khashoggi og krevd etterforskning, men det er liten grunn til å tro at en etterforskning ledet av Saudi-Arabia vil føre til noen oppklaring. Derfor er det viktig at Norge nå tar initiativ overfor likesinnede land for å fremme et samlet krav om en uavhengig granskning av drapet på Khashoggi i regi av FN. Videre må Norge kreve at Saudi-Arabia umiddelbart løslater alle samvittighetsfanger, inkludert alle arresterte kvinneaktivister som ennå ikke er stilt for noen domstol. Til sist må Norge nå aktivt støtte og beskytte saudiske menneskerettsforkjemperer i Saudi-Arabia og utenfor landets grenser. I Saudi-Arabia må det nå skje primært gjennom rettsaksobservasjoner og utenfor landets grenser gjennom norske utenriksstasjoner i land der utsatte saudiske menneskeret-

tighetsforkjempere forsøker å videreføre arbeidet sitt i eksil.

Saudi-Arabia er også et voksende marked for Norge gjennom Statens pensjonsfond utland (SPU). Siden SPU for første gang gikk inn i det saudiske markedet i 2015, har investeringene blitt mer enn doblet. I dag er SPU investert i 42 selskaper i Saudi-Arabia til en verdi av 6,8 mrd. kroner (per 31. desember 2017). I 2017 kom det frem at SPU var investert i Saudi Telecom Company (STC). Selskapet, som kontrolleres av kronprinsen, har vært involvert i overvåkning av menneskerettighetsforkjempere. SPU har siden da trukket investeringene fra selskapet, men saken illustrerer problematikken man står overfor i et marked som Saudi-Arabia. Derfor foreslås en gjennomgang av alle investeringer Norge har gjennom SPU i Saudi-Arabia, for å sikre at de er i tråd med fondets etiske rammeverk og ikke bryter menneskerettighetene. Nylig har Finansdepartementet besluttet å fryse nye SPU-investeringer i Saudi-Arabia. Imidlertid antas det at SPU fremdeles vil være investert gjennom eksisterende investeringer, og at en gjennomgang av disse fremdeles er høyst relevant.

Det saudiske regimet leder også koalisjonen som intervensjoner i Jemen. Krigføringen har vist seg gjentatte ganger å være i strid med internasjonal humanitær rett og menneskerettighetene, og har fått katastrofale konsekvenser for sivilbefolkningen. Regjeringen understreker at den fører en «føre var-politikk» når det gjelder eksport av militært utstyr og strategiske varer til landene i koalisjonen, noe som har resultert både i stans av eksport av våpen og ammunisjon til De forente arabiske emirater (FAE) og en nylig beslutning om at Norge ikke vil utstede noen nye eksportlisenser på forsvarsmateriell eller flerbruksvarer til Saudi-Arabia. Forslagsstillerne mener det er et viktig steg på veien. Samtidig har utenriksministeren på direkte spørsmål ikke kunnet garantere at norsk militærmateriell ikke ender opp i den brutale krigen, selv om Utenriksdepartementet sier at de «ikke er kjent med at norsk forsvarsmateriell er benyttet i Jemen». Utenriksdepartementet har heller ikke svart på om Norge har undersøkt eksporten til landene etter at eksporten har funnet sted. Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NIM) avga nylig et innspill til Meld. St. 19 (2017–2018), hvor de drøfter det norske eksportkontrollregelverket og Norges internasjonale forpliktelser sett i forhold til dagens praksis knyttet til landene som intervensjoner i Jemen. NIM konkluderer blant annet med at

«Fra et folkerettslig synspunkt kan det se ut som om Norges gjennomføring av ATT artikkel 7 og EUs kriterium 2 (c), når det gjelder eksport av våpen og ammunisjon til stater som kriger i Jemen, kan være mangelfull.»

Forslagsstillerne mener at bevisbyrden må ligge på departementet som forvalter regelverket, og mener at

en naturlig konsekvens av politikken endringen som nå er varslet, er å stanse all eksport til alle landene som deltar i koalisjonen, å stanse eksport også når det gjelder allerede utstedte lisenser, og å sette i gang en gransking av den eksporten som har funnet sted siden krigens begynnelse, for å sikre at norsk militærmateriell ikke er blitt brukt i konflikten.

Norge risikerer også indirekte involvering i krigen i Jemen gjennom SPU. I september i år kunne VG avsløre at selskapet Raytheon, som Norge har investert over 4 mrd. kroner i gjennom SPU, har lagd bomber som er blitt brukt i en rekke angrep i Jemen. Den lokale menneskerettighetsorganisasjonen Mwatana fant dokumentasjon på at bomber produsert av Raytheon ble brukt på 7 bombesteder som de undersøkte i Jemen. Kort tid etterpå kom det fram i en gjennomgang gjort av Redd Barna at Raytheon kun er ett av mange våpenselskaper som SPU er investert i. Gjennomgangen viste at SPU er investert med 55 mrd. kroner fordelt på 42 av verdens 100 største våpenselskaper. Det er usikkert hvor mange av disse som kan ha forbindelser til krigen i Jemen, men Redd Barnas undersøkelser avdekker at våpen og militært utstyr fra flere selskaper, inkludert Raytheon og Dassault, som produserer jagerfly som FAE bruker, er brukt i krigføringen. Derfor mener forslagsstillerne at SPUs investeringer i våpenselskaper må gjennomgås, for å sikre at en ikke bidrar til krigføringen i Jemen.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen sørge for at Norge sammen med likesinnede land krever en uavhengig, FN-ledet gransking av drapet på Jamal Khashoggi.
2. Stortinget ber regjeringen kreve umiddelbar og betingelsesløs løslatelse av alle samvittighetsfanger i Saudi-Arabia, inkludert alle arresterte, men ikke dømte, kvinneaktivister.
3. Stortinget ber regjeringen støtte og beskytte saudiske menneskerettighetsforkjempere i Saudi-Arabia og utenfor landets grenser.
4. Stortinget ber regjeringen stanse all eksport av våpen, forsvarsmateriell og flerbruksmateriell til Saudi-Arabia og de andre landene som deltar i den saudiledede koalisjonen som intervensjoner i Jemen, inkludert eksport basert på allerede utstedte lisenser.
5. Stortinget ber regjeringen granske eksporten av våpen, forsvarsmateriell og flerbruksmateriell siden intervensjonen i Jemen startet, til landene som del-

tar i koalisjonen som intervensjoner i Jemen siden intervensjonen startet, for å forsikre seg om at norsk militærmateriell ikke er blitt brukt i Jemen, og gjøre rede for hvordan Norge har sikret at norsk forsvarsmateriell ikke har bidratt til brudd på humanitæretten.

6. Stortinget ber regjeringen igangsette en gjennomgang av alle investeringer i våpenselskaper gjennom SPU for å se om SPU er investert i flere selskaper som leverer til de krigende partene i Jemen, og

komme tilbake til Stortinget med dette i den årlige stortingsmeldingen om Statens pensjonsfond.

7. Stortinget ber regjeringen foreta en grundig gjennomgang av alle SPUs nåværende investeringer i Saudi-Arabia for å sikre at de er i tråd med fondets etiske rammeverk og ikke bryter menneskerettighetene, og komme tilbake til Stortinget med dette i den årlige stortingsmeldingen om Statens pensjonsfond.

15. november 2018

Audun Lysbakken

Kari Elisabeth Kaski

Petter Eide

